

SPIS TREŚCI

OBJAŚNIENIA SKRÓTÓW	13
UWAGI WSTĘPNE	15
Rozdział I. NAZWA I RYS HISTORYCZNY. POJĘCIE DYPLMACJI ORAZ POJĘCIE, ŹRÓDŁA I KODYFIKACJA PRAWA DYPLMATYCZNEGO	21
1. Nazwa i rys historyczny	21
2. Dyplomacja polska	26
3. Pojęcie dyplomacji	29
4. Pojęcie prawa dyplomatycznego	30
5. Źródła prawa dyplomatycznego	31
6. Kodyfikacja prawa dyplomatycznego	34
Rozdział II. ORGANY WEWNĘTRZNE I ZEWNĘTRZNE PAŃSTW W STOSUNKACH MIĘDZYNARODOWYCH	42
1. Pojęcie i podział	42
2. Organy wewnętrzne o kompetencjach w zakresie stosunków między- narodowych	44
a. Parlament — 44; b. Głowa państwa — 45; c. Premier i rząd — 47; d. Minister spraw zagranicznych i ministerstwo spraw zagranicznych — 49	
3. Minister i Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP	57
4. Inne centralne organy	62
5. Organy państwa działające za granicą	65
a. Charakter i rodzaje organów działających za granicą — 65; b. Stałe misje dyplomatyczne — 65; c. Szef misji dyplomatycznej — 68; d. Specjalne organy <i>quasi</i> - dyplomatyczne (<i>quasi</i> -dyplomacja) i <i>quasi</i> -konsularne — 72; e. Urzędy konsularne — 74; f. Instytuty kultury, ośrodki informacyjne itp. — 75; g. Stałe przedstawicielstwa państw przy organizacjach międzynarodowych i delegacje na konferencje — 76; h. Misje specjalne <i>ad hoc</i> — 77; i. Oddziały wojskowe — 78; j. Misje wojskowe — 80; k. Okręty wojenne i inne rządowe jednostki pływające używane do celów niehandlowych — 80; l. Komisje międzynarodowe i misje obserwatorów — 81;	

m. Doraźne Siły Zbrojne ONZ — 82; n. Oddziały uczestniczące w operacjach pokojowych NATO poza obszarem tego sojuszu — 85; o. Udział przedstawicieli Polski w międzynarodowych misjach pokojowych — 85

Rozdział III. USTANAWIANIE STOSUNKÓW DYPLOMATYCZNYCH	88
1. Określenie stosunków dyplomatycznych i służby dyplomatycznej	88
2. Prawo legacji	90
3. Nawiązanie stosunków dyplomatycznych	92
4. Prawo legacji w świetle prawa wewnętrznego	93
5. Sprawa uznania a stosunki dyplomatyczne	94
a. Uznanie państwa — 94; b. Uznanie rządu — 96; c. Pojawienie się dwóch rządów, okupacja terytorium i zmiany systemowe oraz zmiany na stanowisku szefa państwa lub rządu — 97	
6. Podmioty prawa legacji	101
a. Konfederacja — 100; b. Federacja — 102; c. Rządy emigracyjne, narody walczące o wyzwolenie spod obcej okupacji — 104	
7. Prawo legacji Stolicy Apostolskiej	106
8. Prawo legacji krajów zależnych, niektórych małych państw, w tym utrzymujących specjalne stosunki z jednym z państw, oraz zakonu maltańskiego ...	108
a. Państwa zależne — 108; b. Małe państewka utrzymujące specjalne stosunki z innymi państwami — 109; c. Zakon maltański — 110	
 Rozdział IV. FUNKCJE DYPLOMATYCZNE	 112
1. Ewolucja funkcji dyplomatycznych	112
2. Znaczenie odpowiedniego doboru, wykształcenia i przygotowania zawodowego kadr służby dyplomatyczno-konsularnej oraz rola zaplecza naukowego ..	116
3. Najważniejsze funkcje dyplomatyczne	119
a. Pojęcie „funkcji dyplomatycznych” — 119; b. Funkcja reprezentacyjna — 120; c. Ochrona interesów państwa wysyłającego i jego obywateli — 121; d. Funkcja negocjacyjna — 124; e. Funkcja informacyjna — 127; f. Funkcja promocyjna w dziedzinie stosunków politycznych, gospodarczych, kulturalnych i naukowych — 128; g. Funkcja konsularna — 132	
4. Reprezentowanie interesów państwa trzeciego i jego obywateli	133
5. Wspólne przedstawicielstwa (ambasady, misje, konsulatory)	135
 Rozdział V. RODZAJE, KLASY, RANGI, TYTUŁY SZEFÓW I CZŁONKÓW MISJI DYPLOMATYCZNYCH. ZASADY PRECEDENCJI ORAZ KORPUS DYPLOMATYCZNY	 138
1. Rodzaje	138
2. Klasy	138
a. Pierwsza klasa — 140; b. Druga klasa — 140; c. Trzecia klasa — 141	
3. Stolica Apostolska	143
4. Zasady pierwszeństwa (precedencji) między szefami misji dyplomatycznych	145
5. Zasada równości między szefami misji	147
6. Stopnie dyplomatyczne i zasady precedencji w służbie dyplomatycznej	149

7. <i>Attachés</i> wojskowi (obrony)	151
8. Korpus dyplomatyczny	155
Rozdział VI. POCZĄTEK I KONIEC FUNKCJI DYPLMATYCZNYCH	158
1. Mianowanie i objęcie funkcji przez szefa misji dyplomatycznej	158
a. Tryb mianowania ambasadora (posta) — 158; b. <i>Agrément</i> — 158; c. Listy uwierzytelniające — 163; d. Akredytacja stałego i tymczasowego <i>chargé d'affaires</i> — 167; e. Mianowanie członków personelu misji dyplomatycznej oraz kwestia jej liczebności — 168; f. Obowiązek notyfikowania — 171; g. Siedziba misji dyplomatycznej — 172	
2. Zakończenie funkcji szefa i członków misji dyplomatycznej	173
a. Różnorakie powody — 173; b. Zawieszenie stosunków dyplomatycznych — 175; c. Zerwanie i wznowienie stosunków dyplomatycznych — 176; d. Tymczasowe lub definitywne wycofanie szefa misji — 179; e. Tymczasowa ewakuacja misji — 181; f. Brak stosunków dyplomatycznych — 181; g. Utrata podmiotowości prawnomiędzynarodowej przez państwo — 182; h. Zmiany konstytucyjne i systemowe oraz zmiany na stanowisku głowy państwa — 182; i. <i>Persona non grata</i> i osoba niepożądana — 184; j. Ekspulsja — 186; k. Koniec funkcji stałego szefa misji dyplomatycznej — 187; l. Listy odwołujące — 187; m. Koniec misji pozostałych członków misji dyplomatycznej — 188	
Rozdział VII. PRZYWILEJE I IMMUNITETY DYPLMATYCZNE	189
1. Terminologia i istota	189
2. Teoretyczne aspekty instytucji przywilejów i immunitetów	190
a. Immunitet jurysdykcyjny państwa a immunitet dyplomatyczny — 190; b. Koncepcja funkcji reprezentacyjnej — 194; c. Teoria eksterytorialności — 195; d. Teoria swobody funkcji — 196	
3. Obowiązek respektowania ustawodawstwa i zwyczajów państwa przyjmującego i niemieszania się do jego spraw wewnętrznych	198
4. Zasada niedyskryminacji, wzajemności i największego uprzywilejowania ...	202
5. Odpowiedzialność za naruszenie przywilejów i immunitetów	206
6. Zakres osobowy, terytorialny i czasowy korzystania z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych	216
a. Zakres osobowy — 216; b. Zakres terytorialny — 219; c. Zakres czasowy — 221	
7. Nietykalkość osobista	222
8. Status pomieszczeń misji dyplomatycznej, rezydencji, mienia oraz tzw. prawo do kaplicy	232
a. Definicja i funkcjonalny zakres uprzywilejowanego statusu pomieszczeń oraz kwestia siedziby misji dyplomatycznej — 232; b. Nietykalkość pomieszczeń misji dyplomatycznych — 233; c. Prawo do kaplicy — 241; d. Majątek, fundusze (m.in. konta bankowe) misji dyplomatycznych i ich personelu — 242; e. Zwolnienie misji i jej pomieszczeń od opłat, podatków i rewizji celnej, obciążeń służby publicznej i ubezpieczeń społecznych — 246; f. Archiwa i korespondencja misji dyplomatycznej — 249; g. Korespondencja i dokumenty członków personelu misji dyplomatycznej — 250; h. Azyl dyplomatyczny — 251	
9. Immunitet jurysdykcyjny	255
a. Zasady ogólne — 255; b. Immunitet od jurysdykcji karnej — 257; c. Immunitet od jurysdykcji cywilnej — 259; d. Immunitet od jurysdykcji administracyjnej — 262; e. Broń palna — 269; f. Zeznawanie w charakterze świadka, doręczanie	

pism procesowych i występowanie w charakterze biegłego — 270; g. Zrzeczenie się immunitetu jurysdykcyjnego lub odmowa takiego zrzeczenia się — 272; h. Immunitet egzekucyjny i zrzeczenie się tegoż immunitetu — 275; i. Sposoby dochodzenia roszczeń wobec misji dyplomatycznej i jej członków — 277	
10. Komunikowanie się z władzami państwa przyjmującego, władzami i obywatelami państwa wysyłającego, swoboda poruszania się, porozumiewania się, korespondencja urzędowa, poczta dyplomatyczna, kurierzy dyplomatyczni i nadajnik radiowy	281
a. Komunikowanie się z władzami i obywatelami państwa przyjmującego — 281; b. Swoboda komunikowania się z własnym rządem, misjami dyplomatycznymi, urzędami konsularnymi, własnymi obywatelami itd. — 281; c. Swoboda poruszania się — 282; d. Status kuriera i poczty dyplomatycznej — 283; e. Nadajnik radiowy i inne środki łączności — 288	
11. Zwolnienia podatkowe i celne członków misji dyplomatycznej	289
a. Zwolnienia podatkowe — 289; b. Zwolnienia celne — 292; c. Bagaż osobisty przedstawiciela dyplomatycznego — 294	
12. Inne przywileje i immunitety, takie jak: zwolnienia od świadczeń osobistych, obciążeń wojskowych, obowiązków rejestracyjnych, zwolnienia w zakresie ubezpieczeń społecznych, zezwolenia na pracę	295
13. Prawo do wywieszania flagi, godła i ich ochrony	297
14. Paszporty dyplomatyczne, służbowe MSZ, wizy, legitymacje, <i>laissez-passer</i> , listy polecające, glejty bezpieczeństwa („żelazne listy”)	298
a. Paszporty dyplomatyczne i służbowe MSZ — 298; b. Wizy — 301; c. Legitymacje — 304; d. <i>Laissez-passer</i> — 306; e. Listy polecające — 306; f. Glejty bezpieczeństwa („żelazne listy”) — 307	
15. Przywileje i immunitety dyplomatyczne w okolicznościach wyjątkowych, takich jak: wojna, interwencje zbrojne, zerwanie stosunków dyplomatycznych, konflikty o charakterze wewnętrznym, stan wyjątkowy i wojenny oraz sankcje międzynarodowe	308
Rozdział VIII. MISJE SPECJALNE	319
1. Pojęcie i podstawy prawnomiędzynarodowe	319
2. Podstawowe rodzaje misji specjalnych oraz ich zakres osobowy	323
3. Przywileje i immunitety	324
a. Zakres rzeczowy — 324; b. Zakres czasowy i terytorialny — 325; c. Przywileje i immunitety głowy państwa, szefa i innych członków rządu, zwłaszcza ministra spraw zagranicznych — 327	
Rozdział IX. PRAWO DYPLMATYCZNE ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWYCH	333
1. Rozwój i kodyfikacja oraz źródła prawa dyplomatycznego organizacji międzynarodowych	333
2. Pojęcie prawa dyplomatycznego organizacji międzynarodowych	337
3. Kwestia podmiotowości prawnomiędzynarodowej organizacji międzynarodowych oraz ich osobowości w prawie wewnętrznym państw	338
4. Prawo legacji organizacji międzynarodowych	339
5. Prawo legacji Unii Europejskiej (Wspólnot Europejskich)	340

6. Stałe przedstawicielstwa państw przy organizacjach międzynarodowych ...	342
7. Delegacje do organów i na konferencje organizacji międzynarodowych ...	345
8. Funkcjonariusze międzynarodowi	346
9. Funkcje organizacji międzynarodowych	349
10. Przywileje i immunitety	350
11. Przywileje i immunitety Unii Europejskiej, Rady Europy, Wspólnot Europejskich i NATO	356
a. Przywileje i immunitety samych organizacji — 356; b. Przywileje i immunitety przedstawicieli państw (delegatów) uczestniczących <i>ad hoc</i> w obradach i pracach organizacji — 356; c. Przywileje i immunitety funkcjonariuszy omawianych organizacji międzynarodowych — 357; d. Deputowani do zgromadzeń parlamentarnych omawianych organizacji — 357; e. Stałe przedstawicielstwa dyplomatyczne akredytowane przy Radzie Europy, Unii Europejskiej i NATO oraz tych organizacji w innych państwach i przy niektórych organizacjach międzynarodowych — 358; f. Podstawy prawne przywilejów i immunitetów Rady Europy, Unii Europejskiej i NATO — 359	
Rozdział X. DYPLMACJA KONFERENCYJNA (PARLAMENTARNA)	361
a. Pojęcie dyplomacji konferencyjnej — 361; b. Konferencje międzynarodowe — 362; c. Delegacje na rokowania wielostronne i konferencje — 369; d. Pełnomocnictwa — 370; e. Instrukcje negocjacyjne — 371	
Rozdział XI. AKTY DYPLMACJI, JĘZYK DYPLMATYCZNY, KURTUAZJA MIĘDZYNARODOWA, PROTOKÓŁ DYPLMATYCZNY ORAZ KORESPONDENCJA DYPLMATYCZNA	373
1. Akty dyplomacji	373
2. Język dyplomatyczny	374
3. Kurtuazja międzynarodowa, ceremoniał państwowy, etykieta oraz protokół dyplomatyczny	375
4. Korespondencja dyplomatyczna	379
a. Ogólne zasady odnoszące się do korespondencji dyplomatycznej — 379;	
b. Korespondencja na szczeblu głowy państwa, szefa i członków rządu — 380;	
c. Pisma dyplomatyczne — 381; d. Specyficzne formy przekazu stanowiska państw — 385; e. Pisma dyplomatyczne w formie półoficjalnej i prywatnej — 386; f. Depesze dyplomatyczne — 386; g. Korespondencja dyplomatyczna organizacji międzynarodowych — 386	
Rozdział XII. NAZWA, ZARYS HISTORYCZNY, POJĘCIE, ŹRÓDŁA I KODYFIKACJA PRAWA KONSULARNEGO	387
1. Nazwa i zarys historyczny	387
2. Pojęcie i źródła prawa konsularnego	391
3. Kodyfikacja prawa konsularnego	393
Rozdział XIII. USTANAWIANIE STOSUNKÓW KONSULARNYCH	397
1. Stosunki konsularne, ich nawiązywanie oraz kwestia „prawa konsulatu” ...	397
2. Podmioty „prawa konsulatu”	399

3. Stosunki konsularne a sprawa uznania	399
4. Ustanowienie urzędu konsularnego, jego klasy, siedziby i okręgu konsularnego ..	402
5. Okręg konsularny, sieć konsularna i siedziba urzędu konsularnego	404
6. Ustanowienie honorowego urzędu konsularnego, jego szefa, klasy, siedziby i okręgu konsularnego	406
7. Stosunki dyplomatyczne a stosunki konsularne	407
Rozdział XIV. ORGANY DO SPRAW REALIZACJI STOSUNKÓW KONSULARNYCH	409
1. Urzędy konsularne, ich status, kategorie, klasy oraz struktura organizacyjna	409
2. Klasy kierowników urzędów konsularnych	411
3. Urzędnicy konsularni	414
a. Zawodowi urzędnicy konsularni — 414; b. Honorowi urzędnicy konsularni — 415	
4. Pracownicy konsularni	419
5. Członkowie personelu służby	419
6. Członkowie personelu prywatnego	420
7. Pracownicy i personel służby honorowych urzędów konsularnych	420
8. Mianowanie członków urzędu konsularnego oraz kwestia obywatelstwa ...	420
9. Zasady pierwszeństwa	422
10. Kwestia przedstawicielskiego charakteru konsula oraz jedności służby dyplomatycznej i konsularnej	423
11. Korpus konsularny	424
Rozdział XV. FUNKCJE KONSULARNE	426
1. Uwagi ogólne	426
2. Ochrona interesów państwa wysyłającego i jego obywateli	431
3. Funkcje konsularne o charakterze administracyjnym, sądowym, notarialnym, urzędnika stanu cywilnego oraz w sprawach spadkowych, opieki, kurateli i przyjmowania przedmiotów wartościowych do depozytu urzędu konsularnego	436
a. Funkcje konsularne o charakterze administracyjnym — 436; b. Funkcje o charakterze sądowym — 439; c. Pełnienie przez urzędnika konsularnego funkcji notariusza — 443; d. Funkcje konsularne w sprawach spadkowych — 444; e. Funkcje konsularne w zakresie opieki i kurateli — 445; f. Przyjmowanie do depozytu urzędu konsularnego — 445	
4. Funkcja konsula w dziedzinie żeglugi morskiej i powietrznej	446
5. Funkcje konsularne w dziedzinie promocji stosunków gospodarczych i handlowych	449
6. Funkcja promocyjna w dziedzinie stosunków kulturalnych i naukowych ...	452
7. Funkcja informacyjna	453
8. Funkcje polityczne i specyficzne zadania o charakterze dyplomatycznym ...	454
9. Możliwość pełnienia funkcji konsularnych przez członka misji dyplomatycznej	455
10. Dokonywanie aktów dyplomatycznych przez urzędników konsularnych ...	457
11. Powierzenie konsulowi reprezentacji państwa wysyłającego przy organizacji międzynarodowej	458
12. Wykonywanie funkcji konsularnych w państwie trzecim	459

13. Wykonywanie funkcji konsularnych na rzecz państwa trzeciego	460
14. Mianowanie tej samej osoby urzędnikiem konsularnym przez dwa lub więcej państw	461
15. Funkcje konsulów honorowych	462
Rozdział XVI. POCZĄTEK I KONIEC FUNKCJI KONSULARNYCH	464
1. Mianowanie i dopuszczanie do wykonywania funkcji kierownika urzędu konsularnego	464
a. Listy komisyjne — 466; b. <i>Exequatur</i> — 468; c. Tymczasowe dopuszczenie do wykonywania funkcji kierownika urzędu konsularnego — 470; d. Tymczasowe wykonywanie funkcji kierownika urzędu konsularnego — 471	
2. Zakończenie funkcji konsularnych	472
3. Początek i koniec funkcji konsula honorowego	474
4. Obowiązek notyfikowania państwu przyjmującemu o nominacjach, przybyciu i wyjazdach oraz wszelkich zmianach w składzie osobowym urzędów konsularnych	475
Rozdział XVII. PRZYWILEJE I IMMUNITETY KONSULARNE	476
1. Teoria funkcji w odniesieniu do przywilejów i immunitetów konsularnych ...	476
2. Niestosowanie dyskryminacji, zasada wzajemności i największego uprzywilejowania	477
3. Odpowiedzialność państwa przyjmującego z tytułu naruszenia przywilejów i immunitetów konsularnych	477
4. Obowiązek poszanowania ustawodawstwa państwa przyjmującego i niemieszania się do jego spraw wewnętrznych	478
5. Zakres osobowy i rzeczowy przywilejów i immunitetów konsularnych, prywatna działalność członków personelu urzędu konsularnego oraz kwestie związane z ich obywatelstwem	478
6. Zakres czasowy przywilejów i immunitetów konsularnych	482
7. Swoboda poruszania się, zakres terytorialny przywilejów i immunitetów konsularnych oraz przejazd przez państwa trzecie (transytowe)	484
8. Nietykalność osobista	486
9. Immunitet jurysdykcyjny	489
a. Uwagi ogólne — 489; b. Immunitet od jurysdykcji karnej — 491; c. Immunitet od jurysdykcji cywilnej — 493; d. Immunitet od jurysdykcji administracyjnej — 494	
10. Składanie zeznań w charakterze świadka, występowanie w charakterze biegłego lub tłumacza, przedstawianie korespondencji i dokumentów oraz doręczanie pism sądowych i wykonywanie rewizycji sądowych	495
11. Zrzeczenie się przywilejów i immunitetów konsularnych	498
12. Swoboda porozumiewania się z obywatelami państwa wysyłającego oraz władzami państwa przyjmującego	499
13. Obowiązek powiadamiania o zatrzymaniu i aresztowaniu obywateli państwa wysyłającego	500
14. Zawiadomienie o przypadkach zgonów, opiece lub kurateli, rozbiciu statków i wypadkach lotniczych	503
15. Porozumiewanie się z władzami państwa przyjmującego — kwestia języka obowiązującego w korespondencji urzędowej	504

16. Swoboda komunikowania się, kurier i poczta konsularna, korespondencja urzędowa	505
17. Zwolnienie od opłat i podatków członków urzędu konsularnego	506
18. Zwolnienie od opłat celnych i rewizji celnej	508
19. Zwolnienie od świadczeń osobistych i rzeczowych, od rejestracji cudzoziemców, od zezwoleń na pracę, od ubezpieczeń społecznych oraz obciążeń wojсковych	510
20. Przywileje i immunitety dotyczące urzędu konsularnego i pomieszczeń konsularnych	511
a. Pojęcie pomieszczeń konsularnych — 511; b. Kwestia nietykalności pomieszczeń konsularnych — 512; c. Majątek, konta w banku i środki lokomocji — 515; d. Archiwa konsularne i korespondencja urzędowa — 516; e. Status rezydencji kierownika urzędu konsularnego i pozostałych członków urzędu konsularnego — 517	
21. Kwestia udzielania azylu w pomieszczeniach konsularnych	518
22. Zwolnienia urzędu konsularnego od podatków, opłat celnych i rewizji celnej oraz ułatwienia przy nabywaniu pomieszczeń urzędu konsularnego	519
23. Prawo urzędu konsularnego do używania flagi i godła państwowego	520
24. Sytuacja członków urzędu konsularnego, ochrona pomieszczeń i archiwów konsularnych oraz interesów państwa wysyłającego w okolicznościach wyjątkowych, a szczególnie zerwania stosunków konsularnych i konfliktu zbrojnego	521
25. Przywileje i immunitety honorowych urzędników konsularnych i członków ich rodzin oraz personelu honorowego urzędu konsularnego	523
WYBRANA LITERATURA	528
Konwencja Wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych sporządzona w Wiedniu dnia 18 kwietnia 1961 r.	533
Konwencja Wiedeńska o stosunkach konsularnych sporządzona w Wiedniu dnia 24 kwietnia 1963 r.	544
SKOROWIDZ PRZEDMIOTOWY	567